

Hormonstörande Ämnen

I april 2011 visades *Underkastelsen* i sal KE i Kemihuset på Chalmers med efterföljande paneldiskussion. Den uppmärksammade filmen hade premiär ett år tidigare. Regissören Stefan Jarl tilldelades senare *Miljömedicinska Priset*.

Filmen visar hur blod analyseras på olika grupper av miljögifter för en känd skådespelerska under hennes graviditet. Flera världsledande forskare på området hormonstörande effekter av miljögifter intervjuas ingående. Betydelsen av dessa problem lyftes först slagkraftigt fram av boken *Our Stolen Future* från 1996. Fokus låg då på hotad fauna medan Jarls film betonar människans utsatthet.

Hormonella effekter påvisades först för klassiska persistenta miljögifter med klor och brom som DDT, PCB och PBDE. Senare forskning har visat att många andra kemiska ämnen påverkar hormonbalansen på liknande sätt. Bland dessa märks ftalater som mjukgörare i plaster, och parabener som konserveringsmedel i en mängd produkter.

Hormonstörande ämnen påverkar typiskt via receptorer för könshormoner. De kommer främst från tekniska produkter i vår närmiljö. Människor är därför mest exponerade. Tidiga stadier under graviditet är kritiska. Onormal differentiering av kön har ökat markant men sällan öppet kopplats till kemisk påverkan. Det har varit lättare att tala om effekter på grodor, sälar och fåglar.

Det är nu hög tid att på allvar granska den kemiska miljöns betydelse inte bara för konventionella hälsorisker utan även för hormonrelaterad kemisk påverkan. Det är knappast rimligt att dessa aspekter saknas i dagens intensiva diskussion kring könsidentitet och HBTQ.

PS Ftalater förbjuds nu av EU inomhus efter tidigare förbud i leksaker av plast. Redan för 50 år sedan var dioktylftalat från PVC-plast en vanlig förorening vid ämnesspecifika laboratorieanalyser. Sedan dess har två generationer mödrar och deras barn exponerats för denna och andra ftalater.